

گل گاوزبان

PTMP/SK/R&D/A/ Borago Oxtongue flower 01 /02052021

مقدمه

گل گاو زبان از گیاهان دارویی و دارای روغنی است که به علت خاصیت شفادهندگی شناخته شده است. امروزه ثابت شده که محصولات حاصل از برگ‌ها و پودر این گیاه خاصیت ضد افسردگی دارد و باعث افزایش نشاط روحی می‌شود. به طور مثال: شربت ساخته شده از پودر این گیاه خاصیت ضد افسردگی و ضد استرس‌های روحی و آرامش دهنده و تسکین دهنده قلب می‌باشد.

گاوزبان بیشتر در ارتفاعات رامسر، رودسر و تنکابن به صورت خودرو و نیز زراعی وجود دارد. به طور کلی شرایط آب و هوایی کوهستانی سردسیر و نیمه مرطوب که در طول بهار و تابستان دارای باران‌های متناوب هستند، برای کشت این گیاه مفید است.

مشخصات گیاه‌شناسی گل گاوزبان

گل گاوزبان با نام علمی (*Echium amoenum*) از خانواده (Borages)، گیاهی دو یا چند ساله به ارتفاع تقریبی ۲۰-۸۰ سانتی‌متر و ساقه گل‌دهنده ۶۰-۸۰ سانتی‌متری است. این گیاه دارای کرک‌های نسبتاً نرم است که بر روی برگ‌ها به حالت خوابیده و در سایر قسمت‌ها به صورت افراشته و مخلوط با کرک‌های کوتاه و متراکم است. ساقه گیاه تا حدودی ساده و خمیده به سمت بالا است. برگ‌های قاعده‌ای به طول حدود ۲۰ سانتی‌متر و عرض ۵ سانتی‌متر به صورت سر نیزه‌ای و در قسمت دم‌برگ باریک شده و نوک تیزاند. گل‌آذین با گل‌های قیفی شکل به رنگ قرمز ارغوانی به طول ۲۵ تا ۴۰ میلی‌متر میله‌های پرچم نامساوی، میوه فندقه، ایستاده، با سطح ناهموار و غده‌دار و در هر جام گل ۲ تا ۴ عدد می‌باشد. که پس از خشک شدن به رنگ آبی یا بنفش در می‌آیند. در هر سنبله تعداد زیادی گل وجود دارد که به تدریج از پایین به بالا باز می‌شوند و این گل‌ها از نظر دارویی مهم هستند. قسمت‌های مورد استفاده جام‌های به رنگ بنفش تا ارغوانی مورد مصرف است. که دارای قسمت لوله‌ای است و به تدریج به طرف بالا شیپوری شکل می‌شود. این جام‌ها بعد از خشک شدن به رنگ آبی تا بنفش در می‌آیند. ریشه اصلی گیاه طویل و چوبی است که در گیاهان چند ساله به قطر بیش از ۱۰ سانتی‌متر می‌رسد. وزن خشک هر بوته گل گاوزبان در پایان سال سوم حدود ۶۵۰ گرم و وزن هزار دانه ۹ تا ۱۲ گرم است.

گل گاوزبان

PTMP/SK/R&D/A/ Borago Oxtongue flower 01 /02052021

جدول ۱- مشخصات گیاه‌شناسی گل گاوزبان

گل گاوزبان	نام فارسی
Borago Oxtongue flower	نام انگلیسی
Echium amoenum	نام علمی
Borages	خانواده

شکل ۱- آشنایی با بوته، برگ، گل و دانه گل گاوزبان

کاشت

تکثیر گل گاوزبان ایرانی با استفاده از بذر انجام می‌شود و آن را در فصول بهار و پائیز می‌توان کشت کرد. این گیاه به صورت مستقیم در زمین اصلی و همچنین از راه خزانه‌گیری و نشا کاری نیز قابل کشت است. که

گل گاوزبان

PTMP/SK/R&D/A/ Borago Oxtongue flower 01 /02052021

بهترین روش، روش نشاء کاری است. نشاءها را در مرحله ۴ تا ۶ برگگی و گاهی تا ۸ برگگی به زمین اصلی انتقال داده و با فاصله ۵۰ در ۵۰ سانتیمتر آنها را کشت می‌کنند. کشت این گیاه به صورت دیم در مناطقی با بارندگی بیش از ۳۰۰ میلی‌متر و پراکنش خوب نیز میسر است. بذر لازم برای کشت این گیاه به میزان ۱۰ تا ۱۵ کیلوگرم در هکتار است.

گل گاوزبان در هر خاکی قابل رویش است ولی خاک با بافت متوسط (بافت لومی) نسبتاً غنی و مرطوب با زهکشی خوب و دارای مواد آلی برای تولید آن مناسب است. گاوزبان در خاکهایی با محدوده pH ۴/۵ - ۸/۲ قادر به رشد است. متوسط pH مناسب برای رشد گاوزبان ۶/۶ گزارش شده است.

شرایط آب و هوایی کوهستانی سردسیر و نیمه مرطوب که در طول بهار و تابستان دارای بارانهای متناوب می‌باشند برای کشت دیم مفید است. کاشت بذر گل گاوزبان در فصلهای پاییز و بهار امکان دارد. تاریخ کاشت بذر از اواخر اسفند تا خرداد ماه است. چنانچه منطقه دارای زمستان خیلی سرد نباشد انجام عملیات کاشت را میتوان در پاییز از اوایل مهر تا اواخر آبان انجام داد که در این صورت گیاهان سبز شده در پاییز، در اردیبهشت ماه سال بعد به گل می‌روند. کشت مستقیم در مناطق سرد اواسط مهر تا اواسط آبان و در مناطق معتدل در اواخر آبان کشت می‌شود. عمق کاشت ۳ تا ۶ سانتیمتر فاصله بین ردیفها ۴۰ تا ۷۰ سانتیمتر است.

کشت غیرمستقیم در فصل پاییز یا اوایل بهار بذر در خزانه در هوای آزاد کشت شده و پس از سبز شدن و در مرحله ۶-۸ برگگی به مزرعه منتقل می‌شود کشاورزان به طور معمول در مزرعه گیاهچه‌هایی که از ریخته شدن بذر در اطراف بوته‌ها سبز شده‌اند برای توسعه کشت آن استفاده مینمایند، ضمن این که با انجام این کار از تراکم بیش از حد گیاه در طول دوره رویش در سالهای بهره‌برداری کاسته می‌شود و تراکم مطلوب گیاه در مزرعه حفظ خواهد شد. پرورش دهندگان پس از ۵ تا ۷ سال مزارع گل گاوزبان را شخم‌زده و بذور ریخته شده دوباره سبز می‌شوند که بهتر است برای کاهش خسارت بیماری‌ها و علفهای هرز از تناوب استفاده شده و گیاه دیگری به مدت یک یا دو سال کشت شود.

گل گاوزبان

PTMP/SK/R&D/A/ Borago Oxtongue flower 01 /02052021

تعاونی پترو تمدن مهام پارس

شکل ۲- مزرعه گل گاوزبان

داشت

طبق تحقیقات به عمل آمده در منطقه الموت قزوین میزان دور آبیاری ۷ تا ۱۴ روز یکبار و به میزان ۳۰۰۰ متر مکعب در هکتار بیشترین عملکرد را دارد. که میزان عملکرد محصول با این مقدار آبیاری نسبت به کشت‌های دیم ۲ تا ۳ برابر بوده است. کشت در شرایط دیم طول دوره گلدهی گیاه کاهش می‌یابد و از سال سوم به بعد عملکرد آن به شدت کاهش می‌یابد که میزان کاهش به میزان نزولات جوی بستگی دارد.

شکل ۳- آبیاری قطره‌ای مزرعه گل گاوزبان

در کشت گل گاوزبان باید از زمین‌های حاصلخیز استفاده شود از آنجا که این گیاه ۵ تا ۷ سال در یک مکان باقی می‌ماند. از این رو تمام نیازهای غذایی آن در این مدت باید تامین شود. بنابراین، ۳۰ تن کودهای دامی به طور کامل پوسیده در فصل پاییز به زمین اضافه شده و شخم زده می‌شود. ۶۰ تا ۸۰ کیلوگرم در هکتار کود اکسید فسفر و ۶۰ کیلوگرم نیتروژن به شکل اوره استفاده می‌شود تمام کود فسفره قبل از کاشت ولی نصف نیتروژن به صورت سرک یک ماه پس از کاشت به صورت ردیفی در داخل شیارها قرار داده و با خاک پوشانده می‌شود.

پس از افزودن کود دامی و کودهای فسفره و پتاس در اوایل پائیز به مزرعه بایستی توسط شخم مناسب با خاک مخلوط شود. پس از یک ماه در اواسط فصل پائیز شخم سطحی، دیسک، تسطیح و جوی و پشته (فارو) مزرعه برای کاشت آماده می‌شود.

برداشت

جام‌های گل گاوزبان را همزمان با گلدهی گیاه یعنی از اول اردیبهشت تا خرداد ماه با دست جمع‌آوری می‌شود. هر نفر کارگر با ۸ ساعت کار روزانه حدود ۵ تا ۱۰ کیلوگرم گل تازه که حدود نیم تا یک کیلو گل خشک است جمع‌آوری می‌نمایند. برای بالا رفتن کیفیت اندام دارویی آن را باید در سایه با دمای ملایم و در سطح وسیع، برای جلوگیری از رشد قارچ‌ها و از بین رفتن گل‌ها، خشک نمود.

در گاوزبان ایرانی فقط گل برداشت می‌شود. در سال اول گیاه به صورت رزت بوده و از سال دوم گل می‌دهد که تا ۵ الی ۷ سال رشد و نمو گیاه می‌تواند ادامه داشته باشد. بیشترین بازده این گیاه در سال‌های چهارم و

گل گاوزبان

PTMP/SK/R&D/A/ Borago Oxtongue flower 01 /02052021

پنجم رشد آن است که بیشترین میزان گل را تولید می کند. گلدهی از نیمه اردیبهشت آغاز می شود و تا تیر ماه ادامه دارد. بعد از شکفته شدن گل ها باید آن ها را برداشت نمود که در غیر این صورت بعد از دو تا سه روز گل ها شروع به ریزش می کنند. گل های جمع آوری شده را روی پارچه تمیز ریخته و در سایه عمل خشک کردن انجام می شود.

تعاونی پترو تمدن مهام پارس

شکل ۴- برداشت دستی گل گاوزبان

منبع

تقی پور، فریبا؛ عمویی، علی محمد؛ نظریان، حسن. (۱۳۹۴). بسته کارآفرینی تولید گل گاوزبان. تهران: اسرار علم

